

פתח דבר

אלה הם מועדי

ויקרא כג,ב

ספר זה מגיש לקט נבחר ומעובד משיחות הקודש שנשא כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש במשך למעלה מארבעים שנה, בבית מדרשו. שיחות קודש אלו נאמרו בדרך כלל בימי שבת ומועד, בנוכחות קהל אלפים. וכאשר נשא הרבי את דבריו בימי חול, הם שודרו סימולטנית לעשרות נקודות ברחבי הגלובוס, ונקלטו באוזניהם ובליבותיהם של רבים נוספים.

מדובר במסות מאלפות – שנמשכו לעיתים שש שבע שעות ואף יותר – אשר שילבו למדנות חריפה עם בקיאות עצומה בכל מכמני התורה, מחשבה יהודית מקורית עם התייחסות נקודתית לבעיות השעה, הכרזה על 'מבצעי קודש' פורצי דרך עם דברי כיבושין והתעוררות, כאשר כל אלה יחד עטופים באווירה לוחטת של התוועדות חסידית אותנטית, עליה ניצח הרבי.

לא בכדי כל מי שהוזמן או הזדמן לאותם מעמדים – אף אם לא נמנה עם קהל חסידי חב"ד – יצא מהם בתחושת התפעמות עזה ביותר. אפשר בהחלט לקבוע, כי מתכונתם של מעמדים אלה, במהלכם נשא הרבי את תורתו והגותו, הינה חסרת תקדים בסגנונה, בתצורתה ובהיקפה.

שיחות הקודש של הרבי, על המכלול שבהן, הועלו מיידית על הכתב ובהמשך אף ראו אור בדפוס, בסדרה הנקראת 'תורת מנחם – התוועדויות'.

בנוסף, החלקים היותר עיוניים ולמדניים שבאותן מסות רבות אנפין, נערכו בנפרד ועברו הגהה דקדקנית על ידי הרבי. לא פעם צורפו קטעים משתיים או שלוש שיחות קודש שהשמיע הרבי באותה סוגיה, במספר הזדמנויות, לכדי רעיון שלם ומקיף אחד. עיתים הוסיף הרבי בכתב על הדברים שאמר על פה, עיתים גרע מהם, וכמעט תמיד חידד והבהיר נקודות. התוצאה הסופית ראתה אור בקונטרס שבועי שלימים ישולב באחד משלושים ותשעה כרכי הסדרה 'ליקוטי שיחות'.

סדרת 'ליקוטי שיחות', על אף שמה המצטנע באופן 'מקומם', נחשבת לציר המרכזי ביצירתו התורנית של הרבי מליובאוויטש. מדובר במעיין שופע של למדנות מזן לא מוכר ושל חדשנות הגותית החודרת אל תוככי הגרעין הפנימי של כל סוגיה, תורנית כמחשבתית.

נקודת המוצא של כל רעיון, פלפול – או בפשטות, 'שיחה' – היא בדרך כלל פסוק בפרשת השבוע, ציטוט מן הגמרא, מובאה מהמדרש או הלכה ברמב"ם. לאחר מכן מוצגות קושיות המערערות על ההבנה הראשונית של המקור והקוראות לעיון מחודש בו. או אז מוצעת תזה המיישבת את הקושיות או עוקרת אותן מהשורש. אלא שגם במסע אל היעד הסופי פוסע הרבי, בדרכו המיוחדת, בשבילי התורה ובמשעולי החיים, ומאיר אותם באור חדש ובהיר.

חגי ומועדי ישראל תופסים, מטבע הדברים, מקום נכבד ומרכזי ביותר בין כעשרת אלפי דפי ה'ליקוטי שיחות'. ומן העיונים העוסקים באלה (ראש השנה, יום הכיפורים, חג הסוכות, שמחת תורה, חנוכה, פורים, חג הפסח, ל"ג בעומר וחג השבועות) ליקטנו, ערכנו ואנו מגישים בספר זה. לכל חג ומועד הוקדשו ארבע 'שיחות' (להוציא חנוכה, עם שלוש 'שיחות', פורים, עם חמש 'שיחות' ול"ג בעומר, עם שתי 'שיחות').

הרעיונות המקוריים עברו, כאמור, עיבוד לשוני מחודש. ברוב המקרים אף תורגמו מידיש. לעיתים בוצעו בהם שינויים קלים בסדר הצגת הדברים. כמו כן הושמטו מתוכם קטעים מסויימים, הערות שוליים רבות תוכן ומראי מקומות מעשירים, המופיעים בגרסה המקורית. כל זאת בכדי להגיש ולהנגיש את הרעיונות המורכבים והעמוקים, לציבור רחב שאיננו שולט בשפת המקור ושאיןנו מורגל בסגנונו הייחודי של הרבי.

'אלה הם מועדי' מאפשר טעימה – ואף יותר מכך – מתורתו העמקנית של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, ומגישתו הייחודית לחגי ומועדי ישראל. למעינים בספר מובטחים בס"ד התענגות רוחנית צרופה ומבט חדש לגמרי על הימים הגדולים והחשובים במעגל השנה היהודי.

מהדורה שנייה, אלול תשע"ז

תוכן העניינים

ראש השנה

מה לבקשת צרכים אישיים בעת הכרת הקב"ה למלך? 14

חנה, אם שמואל, עומדת בבית ה' ולוחשת תפילה בהשתפכות הנפש ואילו עלי הכהן חושד בה כי היא סתם שיכורה. הכיצד?! • איך ייתכן להתפלל אל ה' מתוך ביטול עצמי מוחלט, "כעומד לפני המלך", ובה בעת לבקש על בריאות ופרנסה? • מדוע ההתעוררות בתפילת "ונתנה תוקף" רבה יותר מאשר באמירת "מלוך על העולם כולו בכבודך"? • "רעבים גם צמאים, נפשם בהם תתעטף"

מה בדיוק מבלבל את השטן בראש השנה? 23

בראש השנה עצמו ואף קודם לכן, בחודש אלול, אנו מקיימים שורה של מנהגים שנועדו "לערבב את השטן", כלומר להטעותו ולבלבלו, "שלא יידע שהיום הוא ראש השנה". האומנם זקוק השטן, שאינו אלא מלאך, להודעה שלנו באיזה יום חל ראש השנה?! הלוא אם הוא צופה במעשינו, שמטרתם להטעותו, בוודאי רואה הוא גם את המנהגים המעידים בכיורו על היות היום ראש השנה?! • ובכלל, מדוע לא יציץ השטן בלוח השנה וייווכח בעצמו במועד המדוייק של ראש השנה? • "שלא יבוא לקטרג"

איך אנו ממליכים את הקב"ה בראש השנה? 34

האם הכרת הקב"ה למלך עלינו נפעלת דרך הבקשות והתפילות או שמא על ידי אמירת פסוקי 'מלכויות'? • כיצד זה מתיישב עם הנאמר "ובמה? בשופר!", שמוזה משמע כי השופר הוא שממליך את הקב"ה על העולם? • מחלוקת רש"י ו'תוספות' נעוצה במחלוקת נוספת, שמקורה באופן הבנת 'גדר' אמירת הפסוקים בראש השנה • שני משלים, אחד של הבעש"ט ואחד של רבי לוי יצחק מברדיצ'ב, נוסכים אור על תוכן התקיעה בשופר • מלכויות, זיכרונות ושופרות

האם תפילת חנה עדיפה על תפילותיהם של האבות ומשה רבנו?! 45

בגמרא מובאת שורה של "הלכות חשובות" הנלמדות מתפילת חנה, אִם שמואל הנביא, שאת תיאורה אנו קוראים בהפטרות היום הראשון של ראש השנה • מדוע לא נלמדו אותן הלכות מתפילותיהם של אברהם, יצחק ויעקב, מתקני התפילות בכבודם ובעצמם, או מתפילותיו של משה רבנו? • על מהות ההבדל בין תפילה לברכה, על מרכזיותה של "כוונת הלב" בתפילה בהשוואה למצוות אחרות הצריכות אף הן כוונה, ואיך כל זה קשור לראש השנה • "כדי שתמליכוני עליכם"

יום הכיפורים

58 איך סופרים עשרה ימים בין ראש השנה ליום הכיפורים? .....

האם ראש השנה ויום הכיפורים נמנים בכלל 'עשרת ימי תשובה' או לא, ומהי מהותו העיקרית של היום הקדוש בשנה. הייתכן שביום הכיפורים מחוייב כל יהודי ויהודי לחזור בתשובה גם אם הוא כלל לא חטא בשנה החולפת? • על שלוש 'בחיונות' בהתקרבות האדם אל הקב"ה ביום הכיפורים - תשובה כללית, "עצמו של יום מכפר" ותשובה נוספת המיוחדת ליום שהוא "אחת בשנה" • 'למעלה מהזמן' בתוך הזמן

67 הייתכן לומר שמשנה רבנו היה 'רחוק' מקיום מצוות? ! .....

בהשקפה ראשונה דומה שהפסוק "דרשו ה' בהמצאו, קראוהו בהיותו קרוב" מכיל כפל לשוני, לתפארת המליצה בלבד. אך העמקת יתר תגלה כי כל חלק בפסוק מביע רעיון שונה ולמעשה מדובר בשני אופנים בהתקרבות הקב"ה לישראל ובהתקרבות ישראל אל הקב"ה. • מדוע לימוד תורה מכונה 'קירוב' ואילו קיום מצוות הוא בבחינת 'ריחוק', ואיך כל זה קשור לפסוק "האזינו השמים גו' ותשמע הארץ". • ימים שהתשובה "יפה ביותר ומתקבלת היא מייד"

76 דווקא ביום הכיפורים חייב הכהן הגדול להיות נשוי? ! .....

מצד אחד, שבעה ימים לפני יום הכיפורים מפרישים את הכהן הגדול מביתו לבית המקדש, ומצד שני, הוא חייב להיות אדם נשוי. • מדוע לא נאמר בתורה "וכיפר בעדו ובעד אשתו" ובמה השתבח רבי יוסי כשאמר, "מימי לא קריתי לאשתי 'אשתי', אלא לאשתי 'ביתי'". • מה מחדש רבי עקיבא באומרו ש"הקב"ה (הוא ה) מטהר את ישראל", וכיצד קשורות בתוכן המשנה הראשונה והמשנה האחרונה במסכת יומא. • "ביתו זו אשתו"

88 אז מהי בעצם תשובה ומה מקומו של הווידוי בה? .....

רבי מתיא בן חרש ורבי אלעזר בן עזריה חולקים זה על זה בשאלה אם יש "ארבעה חילוקי כפרה" או "שלושה חילוקי כפרה", אף כי ברמת העובדות נראה שהם תמימי דעים. מה אפוא עומד מאחורי מחלוקת ההגדרות ביניהם? • מדוע מצא אדמו"ר הזקן לנכון להדגיש בפתח 'איגרת התשובה' שלו, כי הוא תומך בדעת ה'עקידה' ומתנגד לשיטת המהרש"א בקשר למחלוקת הנ"ל? • וגם: מה ההבדל בין עצם מצוות התשובה לבין תכלית הכוונה שלה, ואיך מסבירים את המחלוקת ההלכתית בין שני התנאים לאור מושגים נשגבים מחכמת הקבלה. • "עזוב רשע דרכו"

חג הסוכות

100 רגימת הצדוקי באתרוגים ושמחת בית השואבה .....

מדוע בחר הכהן הצדוקי, שכפר בכל עצם מצוות ניסוך המים, לנסך את המים "על גבי רגליו" במקום לחמוק מכל העניין? • מה פשר רגימתו על ידי "כל העם" (ולא על ידי ה'קנאים', למשל) ומדוע דווקא ב"אתרוגיהם"? • האם כדי לחוש רגש אמיתי של שמחה, מוכרחים תחילה לראות בעיניים את שמחת בית השואבה? • מהי בכלל "שמחה", מהו ההבדל הפנימי בין ניסוך היין לניסוך המים. • ב"זמן שמחתנו" יוצאים מן המדידות וההגבלות!

מדוע רק ה'מיוחסים' רקדו ושימחו בבית המקדש? 108

האומנם לשיטת הרמב"ם יש ציווי מפורש מהתורה לשמוח בחג הסוכות "שמחה יתרה", ואיך ייתכן שקיומה של מצווה מפורשת מהתורה נשלל מ"כל העם" והוגבל אך ורק ל'מיוחסים' • המשנה מדברת על "חסידים ואנשי מעשה" שהיו מרקדים בבית המקדש, אבל הרמב"ם מוסיף עוד כמה קטגוריות של משמחים. מה מקורו לכך • וגם: מחלוקת מרתקת בין רש"י לרמב"ם, האם בעל תשובה יכול להיות... חסיד • "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם"

חג שיש לו סוכה או סוכה שיש לה חג? 118

איזו השלכה דרמטית יש לעובדה שחג הסוכות נחוג דווקא שלא בזמן המאורע אותו הוא בא להזכיר ולהנציח, על תוכנו ומהותו של החג? • האם ההמלצה לברך על הלולב בתוך הסוכה היא הידור במצוות סוכה או שמא הידור במצוות לולב? • מהי הסיבה לכך שבעוד השם "חג המצות" לא נתקבע בלשון חז"ל ובפי בני אדם, השם "חג הסוכות" נותר שמו הרווח של חג זה, ואיזה עילוי מיוחד יש לחג הסוכות בהשוואה לשאר חגי ישראל? • "תשבו כעין תדורו"

סוכה שאולה כן, לולב שאול לא. מדוע? 129

לגבי לולב כתוב "ולקחתם לכם" ועל הסוכה נאמר "תעשה לך", ובכל זאת, דעת חכמים (וכך גם להלכה) שאמנם אין לברך על לולב שאול, אך יוצאים ידי חובה בסוכה שאולה • האומנם לפי חכמים לא צריך שהסוכה תהיה "שלך"? ואם צריך, מדוע מה שטוב לסוכה אינו טוב ללולב? • שלושה רבדים בעבודת ראש השנה, יום הכיפורים וסוכות; שלוש דרגות של קשר בין ישראל לקב"ה; שני סוגים של אחדות בעם ישראל; והסבר אחד של שיטת חכמים על פי חסידות

שמחת תורה**לחתום את התורה בשבירת הלוחות?! 140**

מדוע מצרפים את פעולת שבירת הלוחות על ידי משה רבנו לרשימת שבחיו הגדולים? • ובכלל, איך זה שעל אף הכלל "מסיימים בטוב", המילים שנבחרו לחתום את כל התורה כולה רומזות למאורע שלילי ומצער מאין כמותו - שבירת הלוחות?! • האם שבירת הלוחות הייתה למען התורה או למען עם ישראל, מהו חידושו של אליהו הנביא בקובעו כי "ישראל קדמו לתורה", וכמה פירושים יש למונח 'שמחת תורה' • "לעיני כל ישראל"

מפני מה אנו מכבדים ספר תורה? 149

האם זה מפני שהתורה היא "עֵד נאמן לכל באי עולם", או כי "כשם שניתנה באימה וביראה, כך אנו צריכים לנהוג בה באימה וביראה"? • במה שונה דין כיבוד התפילין, שגם הן בבחינת 'עדות', מהחובה לכבד ספר תורה? מהו תוכן ההבדל בין 'עדות' ל'ברית'? ואיך ייתכן שהשכר על כבוד התורה ("כל המכבד את התורה") הוא בסך הכול כבוד הגוף ("גופו מכובד על הבריות") • שתי דרגות בקשר בין עם ישראל לקב"ה ודרגה אחת נוספת, נעלית מהן • "עדות לכל באי עולם"

האם גם אב שניתק עצמו מהתורה יכול 'להוריש' אותה לבנו? 160

מדוע נבחרה המילה "מורשה", מלשון ירושה, לבטא את הקשר הפנימי העמוק שבין ישראל לתורה, בה בשעה שהיורש מצידו אינו צריך לעשות מאומה בכדי לזכות בירושה? • איך אפשר 'לאחוז' בתורה, מדוע אנו חוגגים את שמחת תורה בצמוד לחג הסוכות ולא בחג השבועות שבו קיבלנו את התורה, ואיך ייתכן שדווקא אחרי חטא העגל התעלה עם ישראל למדרגה גבוהה יותר בקשר שלו אל הקב"ה ואל התורה • "אחזנוה ולא נעזבנה"

איך קשורה פרשת 'וזאת הברכה' לשמחת תורה 169

הייתכן שפרשה שמתחילה ב"וזאת הברכה אשר בירך משה איש האלוקים את בני ישראל" תסתיים בחטאם של בני ישראל בעשיית העגל?! • כשהקב"ה אמר למשה רבנו "יישר כוחך ששברת", האם הוא שיבח אותו על הצלת כבוד הלוחות או שמא על התועלת שצמחה מכך לעם ישראל ואם כן, מהי אותה תועלת? • וגם: מדוע עיכב הקב"ה את ה"יישר כוחך" במשך ארבעים ימים, איזה מהלך נפשי עובר עלינו מתחילת קריאת הפרשה עד לסופה, וכיצד כל זה קשור לשני הפירושים האפשריים לצמד המילים "שמחת תורה" • "מקום שבעלי תשובה עומדים בו"

חג החנוכה

מיהם ה"טמאים" במלחמת החשמונאים ביוונים 180

העובדה שהקב"ה מסר "גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים" מבטאת היטב את גודל הנס בחנוכה. אבל איזה עניין ניסי מתואר בהמשך הדברים, "וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך"? • כלום בדרך הטבע קיימת עדיפות כלשהי בשדה הקרב ל"טמאים", "רשעים" ו"זדים" על פני ה"טהורים", "צדיקים" ו"עוסקי תורתך"?! • וגם: ומהו המסר של ניצחון החשמונאים "בימים ההם", לכלל ולפרט "בזמן הזה" • איכות מול כמות

"מוסיף והולך" או "פוחת הולך"? 189

מחלוקת בית הלל ובית שמאי לגבי מספר הנרות שמדליקים בחנוכה נובעת ממחלוקת עקרונית יותר, העומדת ביסודן של מחלוקות נוספות שלהם בש"ס. ובכל זאת יש חידוש מיוחד במחלוקתם בעניין נרות חנוכה על פני רוב המחלוקות האחרות • הייתכן כי נעדיף את הפוטנציאל על פני מימוש? מדוע שונה הגדרת המושג "יום" בחנוכה מכל יום רגיל? ואיך כל זה מתקשר למחלוקת בשאלה אם "נוח לו לאדם שלא נברא" או "נוח לו לאדם שנברא"? • עיון בסוגיית נרות חנוכה, למהדרין מן המהדרין

נר החנוכה מבקש: הדליקו נר שבת! 199

כאשר לפני האדם עומדת הבחירה בין נר שבת לנר חנוכה, פוסקת הגמרא שנר שבת "עדיף" ואילו הרמב"ם גורס, נר שבת "קודם". האם זה עניין של ניסוח גרידא? • הרמב"ם, בשונה משאר הפוסקים, אינו כולל דין זה בהלכות שבת, אלא רק בהלכות חנוכה. מדוע? • מצד אחד, הרמב"ם פוסק שנר שבת קודם לנר חנוכה "משום שלום ביתו", ומצד שני, בהלכות שבת הוא אפילו לא מזכיר את העניין של שלום בית. הכיצד? • "גדול השלום"

חג הפורים

האומנם ראויים היו היהודים לכליה

210 . . . . . **רק משום שנהנו מסעודת אחשוורוש? !**

"מפני מה נתחייבו (שונאיהם של) ישראל שבאותו הדור כליה?", שואלים תלמידי רשב"י, ומשיבים, "מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע". האומנם זה העונש השמור למי שעובר על לאו בתורה שאין עליו חיוב כרת? ! • האם יש קשר בין סיבת הגזרה על ישראל לבין אופן הפעולה של אסתר, לאחר מכן, ובין נס ההצלה של פורים? • מהו סוד הקיום של עם ישראל בין שבעים האומות, ואיך כל זה מתקשר לענייני פרנסה? • על ניסים גלויים ועל נס שהתחפש לטבע

220 . . . . . **למה שמח מרדכי ומדוע כעס המן? !**

המדרש מספר על שיחה יוצאת דופן שניהל מרדכי היהודי עם קבוצת ילדים ששבה מבית הספר • כששמע את דברי הילדים, "שחק והיה שמח שמחה גדולה", ואילו המן, שהיה עד לאירוע - "כעס" • מדוע כעס המן, מפני מה שמח מרדכי, ואם אכן שמחתו הייתה מוצדקת, מדוע מייד לאחר מכן יצא לרחובה של עיר לזעוק "זעקה גדולה ומרה"? ! • שלושה שלבים בחינוך ילדי ישראל והקשר ביניהם ובין 'הנקודה היהודית' • פסוק לי פסוקך

229 . . . . . **כשהמלכה היא יהודייה לא מיותר לצום ולזעוק? !**

ליהודי ממלכת אחשוורוש היו קשרים מצויינים בצמרת: מרדכי היה שר חשוב היושב בשער המלך ואף המלכה בכבודה ובעצמה, יהודייה הייתה • כלום אין זה מתבקש שקודם שיוצאים לזעוק ולהזעיק ברחובות שושן ינוצלו קשרים אלה לדיפלומטיה שקטה שתעביר את רוע הגזרה? • ואסתר, האם זה נכון מצידה להתכונן למפגש גורלי שבו היא אמורה לשאת חן בעיני המלך, בשלושה ימים רצופים של צום? ! • מרדכי, אסתר, המגילה ואפילו שמו של החג נושאים בחובם מסר עמוק בקשר להתייחסות הנכונה שלנו לכל צרה שלא תבוא • הסתרה שבתוך ההסתרה

240 . . . . . **לא יאומן כי יסופר: חובת היום, להשתכר ולהירדם? !**

חז"ל אומרים שגזרת ההשמדה של המן הרשע וההתעוררות הגדולה שבעקבותיה גרמו לעם ישראל לקבל עליו שוב את התורה, הפעם בשמחה וברצון • הייתכן שבין שלל מצוות ומנהגי הפורים אין ולו גם פעולה אחת אשר תציין פרט מהותי זה בתוכנו של החג? ! • וגם: במה שונה שמחת פורים משמחת שאר החגים, מה פשר החובה ההלכתית המתמיהה להשתכר ולהירדם ביום הנשגב הזה, ואיזו ממצוות החג מצביעה על הידמותנו לשכינה הקדושה • "עד דלא ידע"

251 . . . . . **קם רבה, שחטיה לרבי זירא**

סעודת פורים שמחה במיוחד הייתה לרבה ולרבי זירא. במהלכה קם רבה ושחט את רבי זירא. אחר כך החזירו לחיים • גם בשנה הבאה רצה רבה לחוג פורים עם ידידו רבי זירא, אלא שזה סירב. "לא בכל שעה ועת מתרחש נס!", הטעים באוזני חברו הטוב • על הסעודה המזוהה, על מות נדב ואביהוא בני אהרן הכהן ועל הקשר בין אלה לבין ארבעת התנאים ש"נכנסו לפרדס" • "נכנס יין יצא סוד"

חג הפסח

262 ..... האם כבר יצאנו ממצרים ?

כשיהודי יושב אל שולחן הסדר, מתעוררות בליבו כמה שאלות קשות, המתנגשות בכל עצם תוכנו של הסדר והסיפור ביציאת מצרים • איך הוא יכול לחוש רגש אמיתי של חירות, בשעה שהוא שרוי בגלות, במצב של "עומדים עלינו לכלותינו", כאשר סביבו יושבים יהודים עניים, ובעם ישראל מצוי אפילו 'בן רשע'? • המענה לשאלות אלה טמון במבנה המיוחד של ההגדה, ובדרך זו מתורצת שורה של שאלות ותמיהות העולות במהלך ליל הסדר • לשנה זו בני חורין

277 ..... "ארבע מכות" או "חמש מכות" ? ההבדל יסודי מאוד

רבי אליעזר סובר ש"כל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצרים הייתה "של ארבע מכות". רבי עקיבא חולק עליו וסובר שכל מכה הייתה "של חמש מכות". מה תוכנה של מחלוקה זו • האומנם מדובר במחלוקת פשוטה בעובדות, וכל מי שנכח על אדמת מצרים בזמן המכות יכול היה להכריע בה? • וגם: איך מתקשרת מחלוקת זו למחלוקת רבי יהודה וחכמים בענין הדרכים לבער חמץ • מבערים את החמץ מהנפש

285 ..... "הלילה הזה שתי פעמים". ואולי שלוש ? !

בליל הסדר אנו טובלים "שתי פעמים" (כרפס במי מלח ומרור בחרוסת), אך הרמב"ם מוסיף טיבול שלישי - טיבול המצה בחרוסת. הראב"ד חולק עליו וטוען בחריפות, "זה הבל" ! • מה עומד מאחורי טיבול מתמיה זה של המצה בחרוסת? ואיך מה שנחשב אצל הראב"ד "הבל" בזמן הזה, מקובל עליו בזמן המקדש? ! • מהי משמעות זכירת יציאת מצרים בימינו, כשאנו שרויים בגלות, והאם אנו אכן מסוגלים כיום לחוש רגש אמיתי של חירות? • "על גאולתנו ועל פדות נפשנו"

296 ..... יחיד או ציבור, מי גובר ומכריע בפסח ?

בני בתירא, נשיאי ישראל, מזמנים אליהם את הלל, הפוסק שפסח דוחה שבת, ובעקבות זאת הם מוותרים על הנשיאות ומעבירים אותה להלל • מהו יסוד השקלא וטריא בין בני בתירא להלל, וכיצד הדברים מתקשרים לסדרת מחלוקות בין רבי יאשיה ורבי יונתן, בתחומים שונים לגמרי • על כוחו של הציבור מול היחיד ועל מקומו של היחיד בתוך הציבור • וגם: מדוע עלינו לאהוב כל יהודי - בגלל תרומתו לכלל או בזכות מעלותיו האישיות? • כל התשובות לכלל הקושיות

ל"ג בעומר

306 ..... כמה טעו תלמידי רבי עקיבא ?

איך ייתכן שדווקא תלמידיו של רבי עקיבא, שקבע את "ואהבת לרעך כמוך" ל"כלל גדול בתורה!", נכשלו בעניין של כבוד הזולת? • האומנם נמצא שורש להנהגתם במשנת רבם? ומהו סוד הישרדותם של חמשת התלמידים הגדולים, שלא מתו במגפה? • על ארבעה ש"נכנסו לפרדס", על התמורות שחוללו אצל רשב"י שלוש עשרה שנות הסתרתו במערה ועל ל"ג בעומר, ח"י באייר • היום ש'מחיה' את חודש אייר

313 . . . . . הייתכן שלפי רשב"י מעשים טובים הם למעלה מתורה? !
 "שלושה כתרין הן", אומר רבי שמעון בר יוחאי, "כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות". אך "כתר שם טוב (מעשים טובים) עולה על גביהן" • כיצד ייתכן שדווקא מי שגילם באופן השלם ביותר את עניין "תורתו אומנותו", מציב את המעשים הטובים מעל לימוד התורה? • מהו סוד ההבדל הקוטבי בין גישתו של רשב"י ל"עוסקים בחיי שעה", בתום שתים עשרה שנים במערה, לבין יחסו אליהם כעבור שנה אחת נוספת בלבד • להתעלות מעל גדר הטבע ולחבר הפכים

חג השבועות

322 . . . . . האומנם זקוקים היינו למתן תורה כדי ללמוד תורה ולקיים מצוות? . .
 במדרש ובגמרא נאמר כי אבותינו למדו תורה וקיימו מצוות בטרם ניתנה תורה לישראל; מהי אפוא הרבותא של מעמד הר סיני ומדוע לא יכולנו גם אנו ללכת בדרכי אבותינו, גם ללא מתן תורה? • רב יוסף מבטא את מעלת חג השבועות באמירה, "אי לאו האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא!". מדוע מדבר רב יוסף בשפת הרמזים? והאם יש קשר בין דבריו אלה לבין היותו סומא ובין העובדה שהיה ונקרא בפי כול 'סיני'? • מבט מעמיק על המהפכה שחולל מתן תורה במציאות הבריאה

331 . . . . . תשובתו הניצחת של משה רבנו למלאכים
 ויכוח חריף ניטש בין משה רבנו למלאכים קודם שניתנה התורה לישראל • המלאכים, תמהים על עצם הופעת "ילוד אישה" ביניהם ותובעים את התורה לעצמם, ואילו משה מתבקש על ידי הקב"ה לענות לטענתם והוא אכן משיב להם תשובה ניצחת • וכי המלאכים לא ידעו את מה שידע משה רבנו ולא הכירו את פסוקי התורה שציטט לפנייהם? ! וגם: מדוע לא נתקבלה טענתם לדין 'בר מצרא'? • בין זריעה ל'דירה' ובין הארה ל'עצמות'

340 . . . . . איך אפשר לראות קולות ולשמוע לפידים?
 כששמעו ישראל את הדיברות "לא תרצח", "לא תנאף" ו"לא תגנוב", הם השיבו, לפי רבי ישמעאל, "לאו", ולפי רבי עקיבא, "הן" • האומנם מדובר בשאלה של ניסוח בלבד, והאם זה קשור למחלוקת נוספת שלהם בשאלה אם במעמד הר סיני היו "רואין הנראה ושומעין הנשמע" או שהיו "רואין הנשמע ושומעין הנראה" • וגם: איך כל זה מתקשר לצחוקו של רבי עקיבא בראותו שועל יוצא מבית קודשי הקודשים • "רואים את הקולות"

351 . . . . . אז יש או אין קשר בין ספירת העומר למתן תורה? . . . . .
 באלו שתי מילים הציע 'החזור' לאורחו לתמצת את שאלתו המורכבת ומה ענה לו על כך הרבי כהרף עין • איך מיישבים את הסתירה בין דברי אדמו"ר הזקן בספרו 'ליקוטי תורה' לבין דבריו ב'שולחן ערוך' שלו • האם ייתכן שאדם בזמננו יחגוג את חג השבועות שלא במועדו הקבוע (ו' בסיוון) ומפני מה שונה חג זה מכל שאר החגים • מדוע נאמר בתורה 'תספרו חמישים יום' בעוד בפועל אנו מצווים לספור רק ארבעים ותשעה ימים • חידושים בסוגיית 'קו התאריך'

ראש

השנה

מה לבקשת צרכים אישיים בעת הכתרת הקב"ה למלך?

חנה, אם שמואל, עומדת בבית ה' ולוחשת תפילה בהשתפכות הנפש ואילו עלי הכהן חושד בה כי היא סתם שיכורה. הכיצד?! • איך ייתכן להתפלל אל ה' מתוך ביטול עצמי מוחלט, "כעומד לפני המלך", ובה בעת לבקש על בריאות ופרנסה? • מדוע ההתעוררות בתפילת "ונתנה תוקף" רבה יותר מאשר באמירת "מלוך על העולם כולו בכבודך"? • "רעבים גם צמאים, נפשם בהם תתעטף"

בהפטרת יום א' דראש השנה (תחילת ספר שמואל) מסופר על חנה אשת אלקנה והולדת בנה, שמואל הנביא. תוכן הסיפור הוא ש"לחנה אין ילדים" כי "סגר ה' בעד רחמה". ויהי היום, "ותקם חנה אחרי אוכלה בשילה... והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה". בהמשך מתוארת תפילתה: "הרבתה להתפלל לפני ה'... היא מדברת על ליבה, רק שפתיה נעות וקולה לא יישמע". חנה אף מוסיפה לתפילתה נדר, לאמור: "ה' צבאות, אם ראה תראה בעני אמתך... ונתתה לאמתך זרע אנשים - ונתתיו לה' כל ימי חייו".

עלי הכהן ה"יושב על הכיסא, על מזוזת היכל ה'", מתבונן במעשיה ו"שומר את פיה". הוא חושד בה כי היא שיכורה ופונה אליה במילים קשות: "עד מתי תשתכרין, הסירי את יינך מעלייך". חנה משיבה לו בשיכרון לב: "לא אדוני, אשה קשת רוח אנוכי ויין ושכר לא שתיתי, ואשפוך את נפשי לפני ה'. אל תיתן את אמתך לפני בת בליעל". לשמע דבריה מתרצה עלי ואף מברך אותה: "לכי לשלום ואלוקי ישראל ייתן את שְׁלַתְך אשר שאלת מעמו". ואמנם, "לתקופות הימים - ותהר חנה ותלד בן ותקרא את שמו שמואל כי מה' שאלתיו".

הטעם לכך שהפטרה זו נקראת בראש השנה הוא, כי בזה היום נפקדה חנה. ואולם ברור גם כי תוכן ההפטרה (שמלכתחילה תוקנה בתקופה שבה נאסרה

קריאת הפרשה בתורה, ובמקומה) מכיל הוראה הנוגעת לעבודת היהודי בראש השנה (ובכל השנה), שכן, 'תורה' מלשון 'הוראה'.

ומכיוון שהנקודה המרכזית של ההפטרה היא תפילת חנה (שבזכותה נפקדה בבן) – מסתבר לומר כי ההוראה העיקרית הנלמדת ממנה בקשר לעבודת היהודי בראש השנה טמונה אף היא בתפילתה של חנה. זאת במיוחד על פי דעת השל"ה (שני לוחות הברית' לרבי ישעיה הלוי הורביץ) שכל המקרה כולו – תפילת חנה בשילה וכו' – אירע בראש השנה עצמו.

טעות חמורה בשיפוט

כדי להבין את ההוראה מתפילת חנה, עלינו להתעמק תחילה בפרטי המקרה: חנה עומדת בבית ה' ולוחשת תפילה בהשתפכות הנפש – להיפקד בבן. עלי יושב מן הצד ומשוכנע כי מדובר באשה שיכורה. המחזה מקומם אותו כל כך עד שהוא מוצא לנכון לפנות אל חנה בנוזיפה, "עד מתי תשתכרין!". חנה מתגוננת ומשיבה לעלי כי הוא חושד בכשרים, שכן, "יין ושכר לא שתיתי – ואשפוך את נפשי לפני ה'".

והדברים דורשים בירור:

(א) איך ייתכן שעלי הכהן יטעה טעות כה חמורה, מן הקצה אל הקצה, ויראה באשה שבורת לב הנושאת תפילה בהשתפכות הנפש – סתם שיכורה?! זאת ועוד: באותו יום ממש נתמנה עלי הכהן לשופט על ישראל (כפירוש רש"י על הפסוק "יושב על הכיסא"). האם אין לראות בכך ליקוי חמור בכושר האבחנה והשיפוט של עלי כשופט וכמנהיג ישראל?

(ב) מאידך גיסא, גם אם ימצא הסבר שיצדיק את טעותו של עלי לגבי חנה – מדוע בחרה התורה לספר לנו סיפור זה, שלכאורה פוגע בכבודו של עלי הכהן; הלוא "אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב"?

(ג) אם אמנם סבור היה עלי כי מדובר בשיכורה, מדוע המתין עד שחנה תחליט לסיים את ענייניה (כפירוש רש"י על הפסוק "ועלי שומר את פיה" – "מצפה מתי תפסיק") ולא דאג להוצאתה המיידית מבית ה'?

ביטול למלך ובקשות אישיות!?

כאמור לעיל, מתפילת חנה (תוכן הפטרת ראש השנה) עלינו ללמוד הוראה הנוגעת לעבודת (התפילה של) היהודי בראש השנה (ולתפילה בכלל).

בטרם נשיב לשאלות הנ"ל, הבה נתבונן בתפילת ראש השנה ונגלה שהיא מכילה שני עניינים המנוגדים לכאורה זה לזה:

מצד אחד, ראש השנה הוא יום הדין שבו נפסקים לכל אדם צרכיו לכל השנה – בגשמיות וברוחניות. עניין זה אף מרומז בפסוק "כי חוק לישראל הוא, משפט לאלוקי יעקב". "חוק" הוא כמו "הטריפני לחם חוקי" (משלי ל, ח) – ענייני לחם וגשמיות; "משפט" קשור ל"אלוקי יעקב" – ענייני אלוקות ורוחניות. ומכיוון שכך, אנו מבקשים בתפילות ראש השנה על צרכינו, הן בגשמיות (בני חיי ומזוני) והן ברוחניות (קדושה, טהרת הלב, מחיקת עוונות, ועוד).

מצד שני, הלוא ידוע כי הנקודה המרכזית של ראש השנה היא הכרת הקב"ה למלך. בחז"ל נאמר, "שתמליכוני עליכם"; ובתפילות היום אנו אומרים – "מלוך על העולם כולו בכבודך", "מלך על כל הארץ", "המלך הקדוש" ועוד.

הכרת מלך על עם משמעה ביטול עצמי מוחלט של העם כלפי המלך. מול מציאותו של המלך בטלה המציאות הפרטית וממילא בטלים גם כל הרצונות והמאוויים האישיים. הביטול העצמי של העם אל המלך, הוא בעצם מה שמעורר אצל המלך את הרצון למלוך.

נשאלת אפוא השאלה: כיצד אפשר לחבר בין שני עניינים המנוגדים זה לזה בתכלית – לעמוד בתנועת נפש של ביטול מוחלט אל הקב"ה ובה בעת לחשוב ולבקש על הצרכים האישיים?!

שאלת צרכים ב'שמונה עשרה'

שאלה זו לכאורה אפשר לשאול גם על תפילות כל השנה:

בתפילת 'שמונה עשרה' קובעת ההלכה כי יש לנהוג "כעומד לפני המלך" – מצב שמחייב לעמוד במקום אחד, בלי לזוז, בלי לעשות תנועה מיותרת ובלי להסיח את הדעת לרגע מכך שעומדים לפני מלך מלכי המלכים. מדברי הגמרא (חגיגה ה, ב) אף עולה, כי מי שעומד לפני מלך ועושה בידו תנועה ("מחווי במחוג

קמי מלכא" – דינו 'הפך החיים' ! עד כדי כך.

וביחד עם זאת נוסח תפילת 'שמונה עשרה' כולל גם את שתיים עשרה הברכות האמצעיות שעוסקות בשאלת צורכי האדם – דעת, בריאות, פרנסה ועוד.

נשאלת השאלה: כיצד אפשר לעמוד בביטול מוחלט לפני הקב"ה ובאותו זמן ממש לחשוב על הצרכים האישיים ולבקש עליהם מהמלך; האם אין בכך תרתי דסתר?

אלא שבכל זאת קיים הבדל משמעותי בין ראש השנה לשאר ימי השנה: בכל השנה, מאחר שהקב"ה כבר הומלך על העולם והוא נוהג כמלך על מדינה – מוטלת עליו (כביכול) החובה לדאוג לכל סוגי הצרכים של תושבי המדינה. על כן, גם תושבי המדינה, מצידם, מודעים לצורך זה של המלך ואינם רואים בכך סתירה לעניין המלוכה. להפך, הדאגה לצורכיהם נתפסת בעיני תושבי המדינה כביטוי לשלטונו של המלך. ואף על פי כן, כאשר בני המדינה עומדים לפני המלך (בתפילת 'שמונה עשרה'), צריך להיות ניכר עליהם שכל מציאותם ומציאות ענייני המדינה, אין להן קיום מצד עצמן אלא הן בטלות לגמרי למלך. זאת, כאמור, בכל ימי השנה.

אולם בראש השנה עצמו, כאשר הקב"ה עדיין מרומם ומנושא מעל העולם ואנו מבקשים זה עתה להכתיר אותו למלך – איך ייתכן באותה שעה עצמה לבקש ממנו גם על צרכינו האישיים?!

"מכון לשבתו יתברך"

התשובה היא, שאמנם כן – תוכן ראש השנה ותפילותיו הוא המלכת הקב"ה על העולם. וכשממליכים מלך יש להיות בביטול עצמי מוחלט אליו ואין כל מקום להרגשת המציאות האישית. ובכל זאת אין בכך סתירה לעובדה שיהודי מבקש בראש השנה גם על צרכיו.

נקודת העניין: בראש השנה, גם כאשר יהודי מבקש על צרכיו, אין כוונתו למען עצמו, דהיינו שיהיה לו ריבוי של שפע גשמי (או אפילו רוחני), אלא בקשתו באה כהמשך לעניין "תמליכוני עליכם".

הכיצד?

כדי ש"מלוך על העולם כולו בכבודך" אכן ימומש; כדי שמלכותו של הקב"ה תחדור במציאות העולם ועד שהמציאות הגשמית עצמה תכיר במלכות ה' - על היהודי להתעסק בענייני העולם ולעשות מהם "מכון לשבתו יתברך".

ליתר ביאור: מבואר בספרים שלכל יהודי ויהודי יש חלקים מסויימים בעולם ה'שייכים' לו ואותם עליו 'לברר' (לזכך ולהעלות לקדושה). כשיהודי אוכל ושותה על פי הלכה ומתוך כוונה נכונה - הרי הוא 'מברר' בכך את המזון ומעלהו לקדושה. כאשר יהודי מרוויח את פרנסתו על פי תורה ומנצל לאחר מכן את הכסף למטרות ראויות ואף מפריש ממנו לצדקה - הוא 'מברר' את הכסף. לכל יהודי יש חלק בעולם שתפקידו הוא להעלותו לקדושה.

נמצא אם כן שכאשר יהודי עומד לפני הקב"ה בראש השנה ומבקש על בניו, על חיים, על מזונות וכיוצא בזה - אין הוא מתכוון לתועלתו האישית, אלא למילוי כוונת הבורא ולהשלמת התפקיד שהועד לו - המלכת הקב"ה על (חלק) העולם ('שלו').

נוסח תפילה השווה לכל נפש

ואולם הסבר זה טומן בחובו קושי:

תפילות ראש השנה נקבעו בנוסח אחיד השווה לכל נפש ולא רק ליהודים בעלי מדרגה. והלא "ידע איניש בנפשיה" (יודע כל אדם בנפשו) שכאשר הוא מבקש על צרכיו (הגשמיים כמו גם הרוחניים), אין זה אך ורק כדי להשלים את הכוונה העליונה (קרי, המלכת הקב"ה על העולם), אלא גם ממניע אישי פשוט - הרצון שהקב"ה ימלא את צרכיו האישיים וישפיע לו שפע טובה וברכה.

יותר מזה, כך משתמע גם מנוסח ברכת המזון: "אלוקינו אבינו רענו, זוננו, פרנסנו וכלכלנו והרוויחנו והרווח לנו... מכל צרותינו"; כך עולה מפשטות לשונן של ברכות נוספות בתפילה; וכך גם מגדיר הרמב"ם את מהות עניין התפילה (הלכות תפילה פרק א, הלכה ב): "חיוב מצווה זו כך הוא - שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום ומגיד שבחו של הקב"ה ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם, בבקשה ובתחינה".

אפשר היה לקבל דרישה שלפיה בראש השנה יש להתנתק לחלוטין מכל עניין

אישי ולהיות עסוקים אך ורק בדבר אחד – המלכת הקב"ה. אילו היה נקבע שביום זה אין לעסוק כלל בענייני הפרט, ותפילות ראש השנה לא היו מכילות שום עניין שכזה – ניחא. על פי פנימיות התורה מוסבר שראש השנה הוא זמן של "קרוב המאור אל הניצוץ" (במילים פשוטות – הקב"ה קרוב לכל יהודי) ועל כן אפשר היה בהחלט לצפות מיהודי שביום זה ישכח כליל מענייניו האישיים ויכוון את כל מחשבותיו והגיון ליבו לדבר אחד – המלכת הקב"ה על העולם.

אך איך אפשר לצפות שכל יהודי ויהודי – גם מי שאינו בדרגה רוחנית גבוהה – יחבר בראש השנה את שני הקצוות גם יחד: מצד אחד, יבקש על צרכיו האישיים ויתפלל אל ה' – מתוך כוונה פנימית ואמיתית – שימלא אותם. ומצד שני, יעשה זאת בדרך שתהיה טהורה ונקייה מכל שמץ של שיקול אישי תועלתי, אלא אך ורק כדי להשלים את הכוונה העליונה – המלכת הקב"ה על העולם! ?

מדוע הגוף רעב וצמא?

העניין כולו יובן על פי פירוש הבעש"ט (מייסד תנועת החסידות) על הפסוק בתהילים (קז,ה), "רעבים גם צמאים, נפשם בהם תתעטף". ונשאלת השאלה, מה עניין רעב וצמא של הגוף אצל התעטפות הנפש?

מסביר הבעש"ט, שאצל יהודי, גם הרעב והצמא של הגוף נובעים ממקור רוחני – מהנפש. הנפש משתוקקת 'לברר' ולהעלות את הניצוץ האלוקי שבתוך דבר המאכל או המשקה, והשתוקקות זו היא שמולידה רעב וצמא של הגוף הגשמי.

העובדה שהאדם מרגיש רק רעב וצמא פיזיים, והוא אינו מודע לשורש הרוחני שלהם – לא משנה את האמת (שבעצם הכול מתחיל ונובע מהנפש).

על דרך זה יש לומר גם בענייננו:

כאשר יהודי ניצב בראש השנה בתפילה ומבקש מהקב"ה שייתן לו בנים, חיים ופרנסה – גם אם בשעת מעשה הוא חושב על עצמו ומתכוון למילוי צרכיו האישיים כפשוטם – תפילתו היא בבחינת הד לכמיהה אמיתית ועמוקה יותר של נפשו, להשלים את הכוונה העליונה, להחדיר קדושה בעולם ולהמליך עליו את הקב"ה.

נמצא אם כן שאין כל סתירה בין הביטול העצמי הנדרש בזמן שמכתירים את

המלך, לבין בקשת הצרכים האישיים (בראש השנה), שכן גם זו נובעת ומשתלשלת מרצונה של הנפש להמליך את הקב"ה על העולם.

זה גם ההסבר לעובדה מעניינת שרואים אצל יהודים בתפילת ראש השנה:

הרעיון המרכזי של ראש השנה ותפילותיו הוא (כאמור) – המלכת הקב"ה על העולם. ובכל זאת רואים שאחד משיאי ההתעוררות בתפילת ראש השנה הוא לאו דווקא בזמן אמירת "מלוך על העולם כולו בכבודך", אלא בתפילת 'ונתנה תוקף' – "ותפקוד נפש כל חי ותחתוך קצבה לכל בריה... מי יחיה ומי ימות... מי ברעב ומי בצמא... מי יעשיר ומי יעני". האם זה רק משום שענייני העולם הזה קרובים אצל האדם יותר מאשר עניינים רוחניים (מתוקף היותו נשמה המלוכשת בגוף) ונוגעים לו יותר מאשר מלכות ה' בעולם?

זוהי הסתכלות פשטנית מדי.

הטעם הפנימי והאמיתי להתעוררות זו בעת אמירת 'ונתנה תוקף' הוא (בדומה להסבר הבעש"ט הנ"ל), כי בתפילה זו באה לידי ביטוי תכלית האדם וחיו – לעבוד את הבורא בתוך מציאות העולם הגשמית ולהחדיר לתוכה קדושה אלוקית. הכרה זו מאירה בעת תפילת 'ונתנה תוקף' (העוסקת בחיי האדם בעולם) ב'עצם הנשמה' ומזעזעת אותה, ומכך נובעת ומשתלשלת ההתעוררות בבית הכנסת בשעת תפילה זו.

"עד מתי תשתכרין" בתפילה

על יסוד כל האמור נבין גם את חילופי הדברים בין עלי הכהן לחנה. עלי, שהיה שופט ומנהיג ישראל, לא טעה בחנה לחשוד בה כי היא שיכורה במובן הפשוט של שכרות. באומרו לה "עד מתי תשתכרין" התכוון עלי ל'שכרות' מסוג אחר – 'שכרות' בעניין התפילה.

עלי ראה שחנה "הרבתה להתפלל לפני ה'" – יתר על המידה – בענייניה הפרטיים, ודעתו לא הייתה נוחה מכך. טענתו הייתה שכאשר עומדים לפני המלך – "לפני ה'" [ומפרש רלב"ג (רבי לוי בן גרשון): "לפני קודש הקודשים"] – אין לעסוק בעניינים אישיים, ובוודאי לא בריבוי כל כך.

לשכרות יש שני מאפיינים מרכזיים: א) שתית ריבוי יין (שהיא הסיבה

לשכרות), ב) (לאחר שכבר השתכר) השיכור אינו שולט עוד בעצמו ואינו מודע למעשיו או לסביבה בה הוא נמצא.

אומר עלי הכהן לחנה, "עד מתי תשתכרין" – מדוע כה מרבה את להתפלל ולבקש על צרכיך האישיים בשעה שאת ניצבת "לפני ה'"! האם כה שקועה את בענייניך כ'שיכורה' עד כי אינך מודעת עוד למקום בו את נמצאת?!

אך למעשה, חנה לא הייתה שקועה ברצונותיה האישיים האנוכיים, אלא להפך – תפילתה נבעה מפנימיות הנפש. ריבוי תפילתה, כמו גם סערת הרוח והבכייה שלה, נבעו מעניין נפשי רוחני המתאים בהחלט לעמידה "לפני ה'".

ראיה לכך אנו מוצאים כאשר תוך כדי תפילתה נודרת חנה נדר – "ותאמר, ה' צבאות, אם ראה תראה בְּעֵי אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים – ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו".

והלוא פלא הוא: עומדת אשה חשוכת ילדים ומבקש מהקב"ה בן. כלום אין זה טבעי שתבקש גם לגדל את בנה הנולד לה, ליהנות ממנו ולשמוח בו? אך לא! חנה נודרת להקדיש את בנה לה' "כל ימי חייו"! ברור אפוא שתפילתה לא נבעה ממניע אישי, אלא היא בקעה מעצם הנפש.

זו גם התשובה שחנה השיבה לעלי: "לא אדוני", טעות בידך, אינני 'שיכורה' כפי שסברת. אלא "ואשפוך את נפשי לפני ה'". תפילתי נובעת מהשתפכות הנפש ועל כן ראויה היא גם ראויה שתיאמר במקום זה – "לפני ה'".

[ויש לומר שהסיבה שעלי (אף שכאמור היה שופט ומנהיג ישראל) ראה תחילה את הדברים באור שונה, היא שהיה כהן וכהנים עניינם (כלשון הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל) – "להיבדל, לעמוד לפני ה', לשרתו ולעובדו, לדעת את ה'" ו"לפרוק מעל צווארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם". משום כך עלי הכהן ראה בעמידה "לפני ה'" ובשאלת צרכים אישיים – ניגוד עניינים.]

ויכוח מתמשך ותשובה ניצחת

זוהי אפוא ההוראה הנלמדת מתוכנה של הפטרה זו: הוויכוח בין עלי לחנה אינו סיפור מן העבר, אלא ויכוח שמתקיים בתוך נפשו של כל יהודי ויהודי. כי אין די בכך שפנימיות הנפש של היהודי היא במצב הנכון, אלא עליה לבוא לידי ביטוי

גלוי גם בדרך הנהגתו וחיייו בעולם. ולכן, כאשר יהודי עומד בראש השנה בתפילה ומבקש על צרכיו הגשמיים או אף הרוחניים – צריך 'עלי הכהן' שבנפשו לקום ולטעון, "עד מתי תשתכרין"! מה פשר ההתעסקות בעניינים אישיים בשעה שהעניין הוא הכתרת המלך!

ואולם לאחר טענה זו באה תשובת 'חנה' המצדיקה בקשה על עניינים הנראים לכאורה אישיים, משום שהם נובעים מרצונה האמיתי של הנפש, "ואשפוך את נפשי לפני ה'", החפצה להשלים את הכוונה האלוקית בעולם. וגם אם עדיין לא עומדים בדרגה זו של חנה, והסיבה הגלויה לבקשת הצרכים היא אכן רצון אישי פשוט, הרי (כמוסבר לעיל על יסוד פירוש הבעש"ט) שורשו של רצון זה הוא בנפש.

וכשם שתשובת חנה הפריכה לגמרי את טענת עלי, עד כדי כך שגם הוא עצמו קיבל אותה ובתגובה לה אף בירך את חנה (והבטיח לה) ש"אלוקי ישראל ייתן את שְׁלַתְךָ אשר שאלת מעֲמוֹ" – כך גם אנו נזכה שהקב"ה ימלא את בקשת עם ישראל, ל"שנה טובה ומתוקה" כפשוטה – בטוב הנראה והנגלה, בבני, חיי ומזוני (וכולם באופן של) רוויחי.

(על פי 'ליקוטי שיחות' כרך יט, עמ' 291-297)